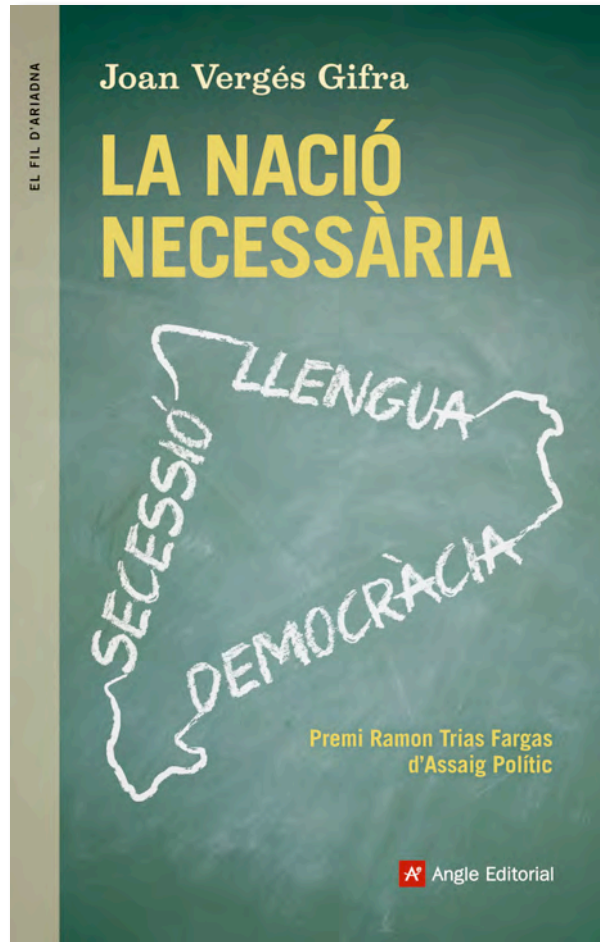
 Angle Editorial

La nació necessària

Joan Vergés Gifra

Premi Ramon Trias Fargas d'Assaig Polític

Perquè les raons morals també són importants

**Un treball rigorós i científic des d'una òptica
diferent: la filosofia política**

La importància de les raons morals

Els catalans disposem de ben pocs trumfos per tenir èxit en el procés sobiranista. No tenim armes, ni diners, ni ambaixades, ni aliats poderosos. Però tenim bones raons, raons morals. D'aquí prové la nostra força. És la força moral el que alimenta finalment la lluita del poble català. Per tant, hem de conservar-la i exercir-la tan bé com puguem.

Des d'aquest punt de vista, al llibre s'aborden tres qüestions: Quins són els millors arguments a favor de la política lingüística catalana? Quina és la millor justificació del dret a la secessió de Catalunya? Fins a quin punt podem afirmar que l'ideal democràtic juga a favor del dret a decidir dels catalans? En tots tres casos, l'autor arriba a la conclusió que el concepte clau és la idea de nació. Per això, en el llibre es fa també una crítica raonada de determinats pensadors antinacionalistes i es demostra que la seva posició és insostenible i ridícula.

La nació necessària és un assaig de filosofia política on s'identifiquen els millors arguments a favor de la causa catalana.

Retalls del llibre

Del nacionalisme

Poble o Nació? Dret a l'autodeterminació o dret a decidir? «En els últims temps fa l'efecte que al concepte de nació se l'està amagant, o que la gent el diu amb boca petita. Per exemple, en la declaració de sobirania del Parlament de Catalunya del gener de 2013 no surt en cap moment. S'hi parla del poble de Catalunya, però res més —i ja se sap que el terme «poble» és força més ambigu que el de nació. Però segurament no és un cas aïllat. En els mitjans de comunicació, més que del dret a l'autodeterminació de la nació catalana, per exemple, es parla a bastament, profusament, del dret a decidir de la gent que viu a Catalunya.

Efectivament, la noció «dret a decidir» ha agafat un protagonisme inaudit, en els últims mesos. Ha esdevingut, per dir-ho així, l'expressió que defineix el marc conceptual de la qüestió.»

Des de quan té mala premsa ser nacionalista?

El nacionalisme —entès genèricament com a ideologia que defensa el dret de les nacions a governar-se— no té gaire bona premsa. Titllar algú de nacionalista, en certs contextos, és pràcticament un insult. Però això tampoc no ens hauria d'estranyar. Fa anys que no en té. Podem fins i tot situar en el temps el moment en què la mala fama va començar a perseguir el nacionalisme. Rovira i Virgili, l'any 1932, va publicar *El principi de les nacionalitats*. No era un llibre nou. En realitat, era la segona versió d'un opuscle de l'any 1916 que es titulava *El nacionalisme*. En el pròleg, l'autor tarragoní explica que el canvi es deu bàsicament al fet que en els setze anys que han

transcorregut d'ençà de la primera edició, el terme «nacionalisme» ha quedat associat a «xovinisme, imperialisme, exclusivisme nacional». En aquest període de temps, a Europa hi ha hagut l'experiència terrible de la Primera Guerra Mundial. Vet aquí la raó del mal nom. Ara bé, malgrat el canvi de títol, Rovira i Virgili també afirma que tot allò que va sostenir el 1916 es pot continuar mantenint perfectament.»

«El nacionalisme, en aquest sentit, és com el fetge: te'l notes quan et fa mal. D'aquí, segurament, que s'hi hagi associat una connotació negativa. I és que percebem clarament el fenomen del nacionalisme quan hi ha un determinat tipus de confrontació, una confrontació que, de vegades, esdevé calamitosa. Però això no vol pas dir, és clar, que qualsevol forma de nacionalisme sigui calamitosa. Afortunadament, no tots els fetges fan mal. El que fa mal de veritat és perdre'l.»

Les tres objeccions dels antinacionalistes. «Podríem resumir la posició dels antinacionalistes en tres objeccions. La primera és dir que el nacionalisme és fal·laç perquè es fonamenta en una premissa falsa, la creença que hi ha nacions. No hi ha nacions, en realitat. Per tant, el nacionalisme és absurd. La segona objecció consisteix a dir que el nacionalisme és una ideologia extremament perillosa i insostenible des d'un punt de vista moral. En conseqüència, encara que fos cert, que hi ha nacions, l'hauríem de combatre. La tercera objecció és mostrar que el nacionalisme constitueix una ideologia poc desitjable i supèrflua perquè els objectius que es marca es poden assolir sense haver d'acceptar-la. És a dir, fins i tot en el cas que el nacionalisme no fos fal·laç ni perjudicial, seria un error adoptar-lo. Hi ha alternatives que són millor.»

El nacionalisme és un invent? «En la meua vida he vist individus alts i baixos, rossos i morenos, etcètera; però, pel que fa a les nacions, declaro no haver-me'n trobat mai cap a la vida.» La cantarella ens és ben coneguda: no hi ha nacions, tan sols persones, individus, ciutadans, humans. Que hi ha nacions és un mite, un invent. (...) «La Nació és el revestiment mitològic d'una ficció administrativa i s'assenta justament en el desafiament de fer passar per natural la seva convencional arbitrarietat», assevera, per exemple, Fernando Savater. (...) [Però] els mites no parlen d'allò que realment s'esdevingué o no. Si ens parlen d'allò que va ser, són historiografia, però no pas mite. Si ens volen fer creure allò que no va ser, són mentides, però no pas mite. Els mites són relats —aquest és el sentit etimològic del terme en grec— que trobem especialment significatius a l'hora de pensar-nos, a l'hora d'orientar-nos. Tenen un rerefons històric, normalment. Però no són pas un relat sobre el que va succeir, sinó sobre el que som o volem ser.»

«El nacionalisme, ni parteix d'una premissa falsa, ni és perillós, ni tampoc no és lleig o superflu.»

«Els problemes seriosos més aviat els tenen els antinacionalistes. Un dels més greus i el que potser resumeix millor el cúmul d'errors en què incorren és la misantropia. Però com es pot creure en la democràcia si resulta que la gent, tan fàcilment i amb reincidència, cau en la follia?»

De la llengua

Val la pena la defensa del català? «Per què, doncs, els catalans hem de tenir en tanta estima el català? No pas perquè la llengua sigui el sagrari de la identitat catalana, no, sinó perquè hem viscut i encara vivim en català. És en català que molta gent de Catalunya ha fet i continua fent aquelles coses que fan valuoses habitualment les seves vides. És en català que conreem els camps, suem al taller i a la fàbrica, alcem cases i monuments, ens enfadem amb l'ordinador, expliquem contes als fills, festegem a la discoteca, sopem amb els amics, fem l'amor amb la parella. Si voleu, podem dir-ho poèticament amb Chambon: és en català que el sol ens escalfa a l'hivern, que gaudim de la frescor agradable de les nits a l'agost, que mengem el plat reconfortant de taula, que bevem l'aigua regalada de les fonts. És en català que ens fem homes sencers. I és en català que ens hem fet i que ens fem nació. No hi havia cap necessitat que fos així, certament. És a dir, no hi havia cap necessitat que els catalans penséssim que som un poble perquè parlem una llengua. No hi ha cap necessitat que continuï essent així. Hi ha pobles que no tenen llengua pròpia i que, tanmateix, són nació. Però resulta que el procés de constituir-nos com a nació, els catalans, l'hem fet en una llengua, mitjançant aquesta llengua. És una circumstància contingent, i com totes les coses humanes, per tant, fràgil. D'aquí, però, justament, que sigui un bé a protegir. Amb més raó encara.»

De la democràcia

Qui és més democràtic? «En el nostre cas, és obvi que la disputa entre els partidaris i els opositors del dret a decidir també és una disputa sobre la manera com hauríem de concebre la democràcia. Els que hi són favorables defensen una certa idea de democràcia, i els que hi són contraris, una altra. El conflicte, doncs, no es pot pas resoldre preguntant qui té raó a l'hora d'entendre correctament la democràcia. La mera apel·lació a la democràcia, com hem dit, no solucionarà pas res, car es tracta d'un concepte essencialment controvertit —és a dir, un concepte el significat del qual implica, d'alguna manera, que hi haurà controvèrsia sobre què vol dir.»

«L'origen del problema —i la gràcia!— és que el terme és ambigu.»

Es discuteix certament sobre l'aspecte institucional de la democràcia, és a dir, sobre quines institucions ha de tenir un país per poder ser considerat democràtic. Ara bé, allà on hi ha més discussió és en la qüestió sobre quins principis i valors inspiren o han d'inspirar el règim.

Som democràtics quan exigim que se'ns deixi decidir sobre el nostre futur? «La força de la reclamació que fan els catalans quan exigeixen que se'ls deixi decidir el seu propi futur, descansa sobre la idea de democràcia o no? En la caracterització que acabem de fer del concepte, no hi ha res que obligui a dir que és així, que sí. És a dir, no hi ha cap vinculació estricta, interna entre l'ús del concepte democràcia i el dret d'un poble a l'autodeterminació. (...) Ara bé, malgrat això, (...) sí que podem elaborar un argument a

favor d'establir una relació entre la democràcia i el dret a l'autodeterminació d'un poble.

(...) En definitiva, el concepte de democràcia no juga pas directament a favor del dret a decidir dels catalans. Però tampoc juga —en tant que concepte— a favor de cap causa moral substantiva. Els catalans —i els quebequesos, els escocesos, etcètera— proposem una manera d'entendre la democràcia que s'inspira i es vol inspirar en els principis motor i els valors de la democràcia, una concepció que considerem atractiva i poderosa i que, tant en el detall com en el seu aspecte general, reclama l'atenció de qualsevol persona que estimi la llibertat i la igualtat entre les persones.

La lluita dels catalans és una lluita conceptual, també, doncs, una lluita per expandir el sentit de la democràcia en una direcció determinada. Lluitem perquè la democràcia, en certes ocasions, sigui també una autodemocràcia, perquè els membres de les nacions del món tinguin dret a determinar el seu propi futur com a país.»

«Dit això —que el nacionalisme i l'independentisme no estan connectats intrínsecament, però que és un error ser independentista solament—, cal afegir de seguida que avui dia l'única manera seriosa i coherent de defensar la nació catalana és abraçar el projecte de la independència.»

Joan Vergés Gifra

(Banyoles, 1972). Professor de filosofia política a la Universitat de Girona, consultor d'Humanitats a la UOC i traductor d'assaig. També ha estat professor associat de la UAB i la UPF i ha fet estades de recerca a Harvard i Oxford. A banda d'articles acadèmics, ha publicat el llibre *Les esquerdes del liberalisme polític* i és l'editor de *Cons i neocons: el rerefons filosòfic*.

Fitxa del llibre

Preu: 18,00€

Col·lecció: El fil d'Ariadna, núm. 67

ISBN: 978-84-15695-62-2

Pàgines: 208

Mides: 14,5 x 23 cm

Enquadernació: rústica amb solapes

Primera edició: febrer del 2014